

O'QUV-BILISH FAOLIYATINI BOSHQARISHNING PEDAGOGIK MODELI

*Shahrisabz davlat pedagogika instituti o'qituvchi **Boyjigitov Sh**, talabalar
Ro'ziqulova Barchin, Boltayeva Zebo, Salimova Sevinch*

***Annotatsiya.** Mazkur maqolada o'quv-bilish faoliyatini boshqarishning pedagogik modeli, uning tarkibiy qismlari, tamoyillari hamda ta'lim jarayonidagi ahamiyati yoritilgan. Shuningdek, o'quvchilarning mustaqil fikrlashi, bilish faolligi va ijodiy qobiliyatlarini rivojlantirishda pedagogik boshqaruvning samarali usullari tahlil qilingan. Zamonaviy pedagogik texnologiyalar asosida o'quv-bilish faoliyatini tashkil etishning metodik jihatlari bayon etilgan.*

***Kalit so'zlar:** o'quv-bilish faoliyati, pedagogik model, boshqaruv, ta'lim jarayoni, pedagogik texnologiya, mustaqil ta'lim, bilish faolligi, kompetensiya, innovatsion yondashuv, metodika.*

***Аннотация:** В данной статье рассматривается педагогическая модель управления учебно-познавательной деятельностью, её структура, принципы и значение в образовательном процессе. Также анализируются эффективные методы педагогического управления, направленные на развитие самостоятельного мышления, познавательной активности и творческих способностей учащихся. Освещаются методические аспекты организации учебно-познавательной деятельности на основе современных педагогических технологий.*

***Ключевые слова:** учебно-познавательная деятельность, педагогическая модель, управление, образовательный процесс, педагогическая технология,*

самостоятельное обучение, познавательная активность, компетенция, инновационный подход, методика.

***Annotation:** This article discusses the pedagogical model of managing educational and cognitive activities, its components, principles, and significance in the educational process. It also analyzes effective pedagogical management methods aimed at developing students' independent thinking, cognitive activity, and creative abilities. Methodological aspects of organizing educational and cognitive activities based on modern pedagogical technologies are highlighted.*

***Keywords:** educational and cognitive activity, pedagogical model, management, educational process, pedagogical technology, independent learning, cognitive activity, competence, innovative approach, methodology.*

Bugungi kunda ta'lim tizimini modernizatsiya qilish, o'quvchilarning mustaqil fikrlashi va ijodiy faoliyatini rivojlantirish pedagogika fanining muhim vazifalaridan biri hisoblanadi. Shu sababli o'quv-bilish faoliyatini samarali tashkil etish va uni ilmiy asosda boshqarish masalasi dolzarb ahamiyat kasb etmoqda. Zamonaviy ta'lim jarayonida o'quvchi faqat tayyor bilimlarni egallovchi emas, balki bilimlarni mustaqil izlovchi, tahlil qiluvchi va amaliyotga tatbiq etuvchi faol subyekt sifatida qaraladi.

O'quv-bilish faoliyatini boshqarishning pedagogik modeli ta'lim samaradorligini oshirish, o'quvchilarning bilish faolligini rivojlantirish hamda kompetensiyalarini shakllantirishda muhim vosita hisoblanadi. Ushbu model pedagogik jarayonning maqsadi, mazmuni, metodlari, vositalari va natijalari o'rtasidagi uzviy bog'liqlikni ta'minlaydi. Ayniqsa, innovatsion pedagogik texnologiyalar, interfaol metodlar va axborot-kommunikatsiya vositalaridan foydalanish o'quvchilarning o'quv-bilish faoliyatini boshqarishda yuqori samaradorlikka erishish imkonini beradi.

Mazkur mavzuning dolzarbligi shundaki, bugungi globallashuv va raqamli ta'lim sharoitida pedagogdan nafaqat bilim berish, balki o'quvchilarning mustaqil ta'lim olish ko'nikmalarini shakllantirish, ularning bilish ehtiyojlarini rivojlantirish ham talab etiladi. Shu nuqtai nazardan, o'quv-bilish faoliyatini boshqarishning pedagogik modelini ishlab chiqish va amaliyotga tatbiq etish zamonaviy pedagogikaning ustuvor yo'nalishlaridan biri sanaladi.

O'quv-bilish faoliyati — bu o'quvchilarning bilim, ko'nikma va malakalarni egallashga qaratilgan ongli, maqsadli hamda faol jarayonidir. Ushbu faoliyat orqali shaxsning intellektual salohiyati, mustaqil fikrlashi, mantiqiy tafakkuri va ijodiy qobiliyatlari rivojlanadi. O'quv-bilish faoliyatining asosiy vazifasi o'quvchini tayyor bilimlarni o'zlashtirish bilan cheklanib qolmasdan, balki bilimlarni mustaqil izlash, tahlil qilish va amaliyotga tatbiq etishga o'rgatishdan iboratdir.

Pedagogik nuqtai nazardan, o'quv-bilish faoliyati ikki tomonlama jarayon hisoblanadi. Birinchi tomondan, pedagog ta'lim jarayonini tashkil etadi, boshqaradi va yo'naltiradi. Ikkinchi tomondan esa o'quvchi faol ishtirokchi sifatida bilimlarni o'zlashtiradi, muammolarni hal qiladi hamda mustaqil xulosalar chiqaradi. Shu sababli o'quv-bilish faoliyatini boshqarish ta'lim samaradorligini oshirishning muhim omillaridan biri hisoblanadi.

Pedagogik model — bu ta'lim jarayonini samarali tashkil etishga xizmat qiluvchi nazariy va amaliy tizimdir. O'quv-bilish faoliyatini boshqarishning pedagogik modeli o'quvchilarning bilish faoliyatini maqsadli tashkil etish, nazorat qilish, rag'batlantirish va rivojlantirish mexanizmlarini o'z ichiga oladi.

Mazkur model quyidagi tarkibiy qismlardan iborat:

1. Maqsadli komponent.

Bu komponent ta'limning asosiy maqsad va vazifalarini belgilaydi. Asosiy maqsad — o'quvchilarning bilim olish faoliyatini rivojlantirish, mustaqil fikrlashini shakllantirish hamda ijodiy qobiliyatlarini takomillashtirishdir.

2. Mazmuniy component.

Mazmuniy komponent o'quv materiallari, bilimlar tizimi, o'quv dasturlari va didaktik vositalarni qamrab oladi. Ushbu jarayonda fanlararo integratsiya va zamonaviy pedagogik texnologiyalardan foydalanish muhim ahamiyatga ega.

3. Jarayonli component.

Jarayonli komponent ta'lim metodlari, usullari, shakllari va vositalarini o'z ichiga oladi. Interfaol metodlar, muammoli ta'lim, loyiha asosida o'qitish, STEAM texnologiyalari hamda axborot-kommunikatsiya vositalari o'quvchilarning bilish faolligini oshiradi.

4. Natijaviy component.

.Ushbu komponent ta'lim jarayonining yakuniy natijalarini baholashga xizmat qiladi. Natijada o'quvchilarning kompetensiyalari, mustaqil ishlash ko'nikmalari, mantiqiy va tanqidiy fikrlash darajasi aniqlanadi.

Zamonaviy pedagogik texnologiyalar o'quv-bilish faoliyatini samarali boshqarishda muhim vosita hisoblanadi. Ayniqsa, interfaol metodlar o'quvchilarning darsdagi faolligini oshirib, ularni mustaqil fikrlashga undaydi. "Aqliy hujum", "Klaster", "BBB", "Debat", "Keys-stadi" kabi metodlar o'quvchilarning bilish faoliyatini rivojlantirishda keng qo'llaniladi.

Axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalanish esa o'quvchilarning bilim olish imkoniyatlarini kengaytiradi. Elektron darsliklar, multimedia vositalari, virtual laboratoriyalar va onlayn platformalar ta'limning

samaradorligini oshiradi hamda o'quvchilarning mustaqil ta'lim olish ko'nikmalarini rivojlantiradi.

Pedagog o'quv-bilish faoliyatini boshqarishda asosiy subyekt hisoblanadi. U ta'lim jarayonini rejalashtiradi, tashkil etadi, nazorat qiladi va o'quvchilar faoliyatini muvofiqlashtiradi. Zamonaviy pedagog nafaqat bilim beruvchi, balki maslahatchi, yo'naltiruvchi va motivator vazifasini ham bajaradi.

Pedagogning kasbiy mahorati, innovatsion yondashuvi va pedagogik kompetensiyasi o'quvchilarning bilish faoliyatiga bevosita ta'sir ko'rsatadi. Shu bois pedagog doimiy ravishda o'z ustida ishlashi, yangi metod va texnologiyalarni o'zlashtirib borishi zarur.

Xulosa qilib aytganda, o'quv-bilish faoliyatini boshqarishning pedagogik modeli ta'lim jarayonining samaradorligini oshirishda muhim ahamiyat kasb etadi. Mazkur model o'quvchilarning bilimlarni ongli ravishda o'zlashtirishi, mustaqil fikrlashi, ijodiy va tanqidiy yondashuvini rivojlantirishga xizmat qiladi. Ta'lim jarayonida pedagogik boshqaruvning to'g'ri tashkil etilishi o'quvchilarning bilish faolligini kuchaytirib, ularning o'quv motivatsiyasini oshiradi.

Zamonaviy pedagogik texnologiyalar, interfaol metodlar hamda axborot-kommunikatsiya vositalaridan samarali foydalanish o'quv-bilish faoliyatini boshqarishda yuqori natijalarga erishish imkonini beradi. Ayniqsa, o'quvchilarning mustaqil ta'lim olish ko'nikmalarini shakllantirish bugungi ta'lim tizimining asosiy talablaridan biri hisoblanadi.

Shuningdek, pedagogning kasbiy mahorati, innovatsion yondashuvi va pedagogik kompetensiyasi ta'lim sifati hamda samaradorligini belgilovchi asosiy omillardan biridir. Shu sababli pedagoglar doimiy ravishda zamonaviy metod va texnologiyalarni o'zlashtirib borishlari zarur.

Demak, o‘quv-bilish faoliyatini boshqarishning pedagogik modeli ta’lim jarayonini takomillashtirish, barkamol va raqobatbardosh shaxsni tarbiyalash hamda zamonaviy jamiyat talablariga mos mutaxassislarni shakllantirishning muhim omili hisoblanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati;

1. O‘zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi. — Toshkent: O‘zbekiston, 2023.
2. O‘zbekiston Respublikasining “Ta’lim to‘g‘risida”gi Qonuni. — Toshkent, 2020.
3. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining ta’lim tizimini rivojlantirishga oid farmon va qarorlari. — Toshkent, 2019–2024.
4. Shavkat Mirziyoyev. Yangi O‘zbekiston strategiyasi. — Toshkent: O‘zbekiston, 2021.
5. Shavkat Mirziyoyev. Erkin va farovon, demokratik O‘zbekiston davlatini birgalikda barpo etamiz. — Toshkent: O‘zbekiston, 2017.
6. Abu Nasr Forobiy. Fozil odamlar shahri. — Toshkent: Yangi asr avlodi, 2016.
7. Abdulla Avloniy. Turkiy guliston yoxud axloq. — Toshkent: O‘qituvchi, 2018.
8. Jan Amos Komenskiy. Buyuk didaktika. — Toshkent: O‘qituvchi, 2015.
9. Konstantin Ushinskiy. Pedagogik asarlar. — Moskva: Prosvesheniye, 2014.
10. Lev Vygotskiy. Pedagogik psixologiya asoslari. — Moskva: Pedagogika, 2017.
11. John Dewey. Democracy and Education. — New York: Macmillan, 2013.
12. Pedagogika nazariyasi va tarixi. — Toshkent: Fan va texnologiya, 2020.
13. Zamonaviy pedagogik texnologiyalar. — Toshkent: O‘zbekiston Milliy Ensiklopediyasi, 2021.